

Vokony Éva

Kis magyar bölcsőde-történet

„A bölcsőde nemesít mindent,
mi vele érintkezésbe jő...”

MARBEAU

Abból az alkalomból, hogy idén ünnepeljük az első hazai bölcsőde megnyitásának 150. évfordulóját, röviden áttekintjük a kisgyermekgondozás e kiemelten fontos intézményének honi történetét.

1852. április 21-én 13 órakor nyitotta meg kapuit az első magyar bölcsőde Pesten, a Kalap utca 1. szám alatt.

Mint közismert, a bölcsőde külföldi minták követésével honosodott meg nálunk. Európában a bölcsődék létrejötte szorosan a gyári nagyipar kialakulásához kapcsolódott, s természetesen ott merült fel irántuk az igény először, ahol főleg a női munkaerőt foglalkoztató iparágak üzemei létesültek.

Az első bölcsődét Francois Marbeau francia gyermekbarát kezdeményezésére, 1844. november 4-én nyitották meg Párizsban. A csecsemő Jézus „jászolbölcsőjéről” La Crèche-nek nevezték el. Berendezése mindössze 12 bölcsőből, néhány székből és egy fészületből állt. Ebben a bölcsődében a párizsi munkások gyermekei 2 hetestől 3 éves korig kaptak második otthont, reggeltől-estig. Mivel igény volt rá és az állam is pártfogolta, számbelileg gyorsan szaporodtak a bölcsődék. 1852-ben Párizsban 18, Franciaországban 400 bölcsődét számláltak.

A francia példát a szomszédos Belgium is követte 1846-ban. Ausztriában és Dániában 1849-ben, Olaszországban, Hollandiában és Svédországban 1850-ben létesült bölcsőde, Németországban pedig 1851-ben.

Albrecht főherceg (1817-1895) 1851 novemberében kapta meg magyarországi kinevezését, s egy személyben ő lett a katonaság főparancsnoka és a polgári kormányzat feje. Budára költözött feleségével, Hildegarde bajor főhercegnővel (1825-1864) és két kislányával együtt.

Pesten 1851 nyarán kezdett szervezkedni egy „bölcsőház” felállítása érdekében Dr. Majer István iskolaigazgató-pap és jogász, Dr. Tormay Károly, Pest város főorvosa, és Rozmanith Antal városi tanácsnok. Törekvéseikhez hamar találtak támogatókat, s a következő év elején hivatalosan is megalakulhatott a Pesti Első Bölcsőde Egylet, melynek fővédnökéül a pest-budai társadalom legmagasabb rangú hölgytagját, Hildegarde főhercegnőt nyerték meg.

Ambrus Erzsébet 1972-ben így írt erről:

„A fővárosban gyönyörködve sétálgatok a Duna-parton. A természet csak játékos jókedvében komponálhat ilyen pa-

norámát. A Belgrád-rakpart kőköcskőin az Irányi utcához érek, ami egykor Kalap utca volt. Megjelenik a múlt előttem 1700-1800-as évek. Pesten vagyok, Pestváros polgárai jönnek, mennek körülöttem. Halat és húst vásárolnak a mézsárszékekben és a halpiacon. Élénk az élet, a rév felől, árut hordanak. A Hal-tér sátrainak cégjelzett ponyvái fújja a dunai szél.

Később a mézsárszékek sorai eltűnnek, majd a Hal-tér Duna-parti része kezd beépülni, villany és vízvezetékek nélküli emeletes bérházakkal.

Itt a festői Duna-parton, Pest belvárosában 120 évvel ezelőtt izgalmas művelődéstörténeti esemény zajlott le. A Kalap utca 1. szám alatt Friedrich Ferdinánd kétemeletes házának bérletében nyílt meg Magyarország első bölcsődéje. A bérelt lakás három utcai, két udvari szobából, konyhából, fűspincéből és padlásból állt.

E ház előtt, 1852. április 21-én 13 órakor négyfogatú díszhintó állt meg és abból kiszállt Hildegarde főherceg-védasszony és kísérete, aki a Pesti Első Bölcsődét ünnepélyesen megnyitotta. Jelen voltak a Pesti Első Bölcsőde Egylet ideiglenes bizottságának tagjai, akik a bölcsődét alapították, Majer István dr. a pesti egyetemes elemi iskolák igazgatója, Tormay Károly dr. Pestváros igazgató főorvosa, Rozmanith Antal pesti községtanácsos, továbbá Fromm Pál dr. a bölcsőde orvosa és két ápolónő munkatársa. A sok hölgy között volt Forrayné Brunswick Júlia a nádorné főudvarmesternője, a Pesti Első Bölcsőde Egylet elnöknője családjával, baráti körével.

Az ünnepélyes megnyitó után Hildegarde főherceg-védasszony szobáról-szobára járt, a kisdedeket felemelte és mindegyiket megtekintette. Nevét a vendégkönyv első lapjára feljegyezte, amit a jelenlevők követtek. A látottakkal meg volt elégedve. Az eseményre a nép az utcán összereglett. Megnyitáskor a bölcsődében tíz kisdedet gondoztak. A Kalap utca 1. számú házat, melynek kapuján először vitték be a bölcsődébe az édesanyák a csecsemőiket és kisdedeiket, az Erzsébet-híd építésével kapcsolatos térrendezés során lebontották.”

Az első hazai bölcsőde Alapszabálya az akkori követelményeknek megfelelően haladó gondolatokat fogalmazott meg. Gonddal és szakértelemmel készített és jóváhagyott működési szabályzat birtokában kezdte meg működését. „Intézetünk feladata, józan és becsületes szülők csecsemőit – míg azok munkáikat végzik – ápolni, tartani és így családi jólétüket előmozdítani.”

A Pesti Első Bölcsődei Egylet közel egy évszázadon át szerepet játszott a bölcsődék létesítésében és fenntartásában.

PESTEN ÉS BUDÁN

1. IV. kerület Kalap u. 1. (ma V. ker. Irányi u.) 1852 - 1855 átköltözött
2. VIII. kerület Kerepesi út 7-9. (ma Rákóczi út) Beleznay ház 1855-1860 egyesítés
3. VI. kerület Próféta u.1. (ma Hegedű u.) 1857-1897 (fiókintézet)
4. VIII. kerület Mária u. 14. 1868-1875
5. VIII. kerület Nagytemplom u. 3. 1877-1950 államosítás
6. V. kerület Fegyvergyár u. (majd Lipót krt.) 14. (ma XIII. ker. Szent István krt.) 1883-1887
7. I. kerület Hadnagy u.3. (később 11.) 1884-1928

VIDÉKIEK:

1855: Nagyvárads

1873-ig: Arad, Debrecen

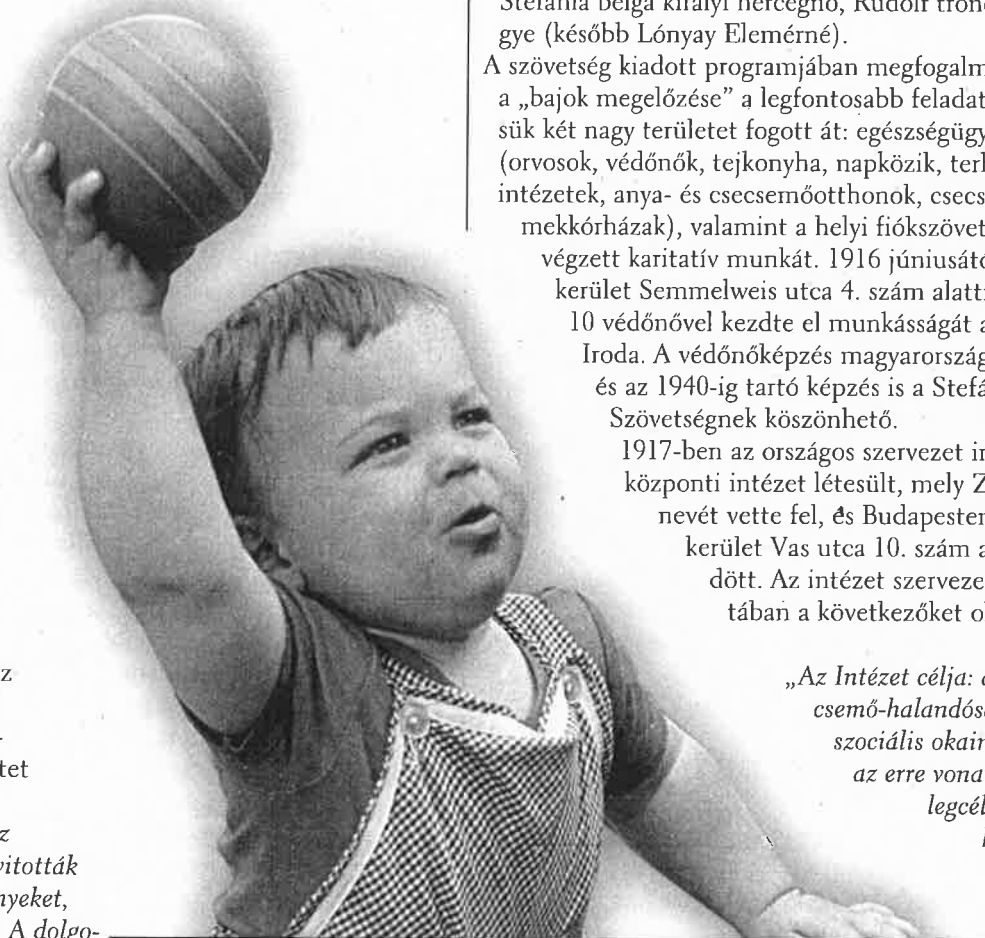
1917-ben: Pozsony, Kassa, Szeben, Sopron, Bars.

Angol és német mintára létesítették és 1911. április 22-én nyitották meg az V. kerület Vág u. 12. szám alatt (ma XIII. kerület) a

Népházat. Az intézmény munkáson, népkonyha, óvoda, bölcsőde és szociális foglalkoztató is volt egyben. Létrehozása Hanvai Sándor V. kerületi előjáró ötlete volt, melyet a főváros akkori polgármestere Bárczy István támogatott, sőt beillesztette lakásépítési programjába. A Népház kezelésével az Általános Közjótékonsági Egyesületet bízták meg.

„A Vág utcai népház épületében most nyitották meg az új intézményeket, köztük a bölcsődét. A dolgozó anyák korán reggel beadják gyermekeiket a bölcsődébe, ahol megfürdetik a kicsinyeket, az orvos naponta megvizsgálja őket, enni kapnak és felügyelet mellett játszhatnak, este azután a munkából hazatérő anya jelentkezik értük.”

(Képes Pesti Hírlap 1928. november 21. 264. sz. 1.p.)

„Mindig az volt a szándékom és vágyam, hogy a szociális berendezkedések területén valamely művet alkossak, amely erős, egészséges nemzedék megteremtését szolgálja, a nép jólétét veszélyeztető egészségtelen, erkölcsstelen állapotokat orvosolja, olyan intézményt, amely a családi élet jólétét erősíti, folyvást gyümölcsöket terem, városokban, falvakban, távol eső pusztákon a védelem minden jótéteményét, a gondoskodást az anyákról és csecsemőkről lehetővé teszi.”

(Részlet Stefánia belga királyi hercegnő, herceg Lónyayné, a Szövetség elnökéhez írt leveléből 1940. október 24.)

A korszak haladó gondolkodású orvosai, közméltóságok betöltő politikusai, nemes lelkű arisztokratái felismerték annak szükségességét, hogy az igen magas csecsemőhalálozás, a nemzet számbeli csökkenése, a tudatlanság és a babona ellen tenniük kell, méghozzá gyorsan és hatékonyan.

Mindezek hatására Bárczy István polgármester kezdeményezésére 1915. június 13-án megalakult társadalmi szerveződés keretében az Országos Stefánia Szövetség, az anyák és csecsemők védelmére. Partnerek voltak az elnök: gróf Apponyi Albert, Sándor János, majd Ugron Gábor belügyminiszterek, a fővédnök: Zita királyné, a védnök: Stefánia belga királyi hercegnő, Rudolf trónörökös özvegye (később Lónyay Elemérné).

A szövetség kiadott programjában megfogalmazódott, hogy a „bajok megelőzése” a legfontosabb feladat. Ténykedésük két nagy területet fogott át: egészségügyi szakmunkát (orvosok, védnők, tejkonyha, napközik, terhes- és szülőintézetek, anya- és csecsemőotthonok, csecsemő- és gyermekkorházak), valamint a helyi fiókszövetségek által végzett karitatív munkát. 1916 júniusától az akkor IV. kerület Semmelweis utca 4. szám alatti helyiségben 10 védőnővel kezdte el munkásságát a Védőnői Iroda. A védőnőképzés magyarországi elindítása, és az 1940-ig tartó képzés is a Stefánia Szövetségnek köszönhető.

1917-ben az országos szervezet irányítására központi intézet létesült, mely Zita királyné nevét vette fel, és Budapesten a VIII. kerület Vas utca 10. szám alatt működött. Az intézet szervezeti szabályzatában a következőket olvashatjuk:

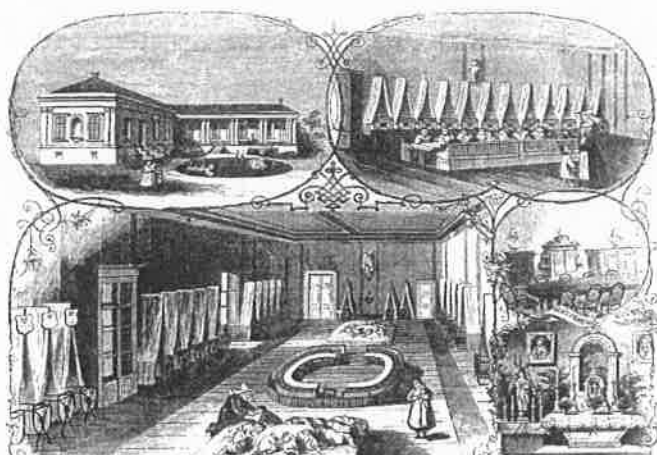
„Az Intézet célja: az ország csecsemő-halandósága orvosi és szociális okainak kutatása, az erre vonatkozó védelem legcélszerűbb eszközeinek megállapítása, a védelem, a tanítás országos

irányítása és a gyakorlati részletek bemutatása minta-intézmények felállításával. Céljához képest az Intézet feladata: a születendő gyermekek antenatális védelme, a terhes- és szociális ártalmak megelőzésének tanulmányozása és tanítása, e célból tanfolyamok rendezése orvosok, bábák, orvosnőven-

dékek, gyermekápolónők, gondozónők, anya- és csecsemő-védőnők részére.”

A szövetség munkáját az I. világháború és a forradalmak utáni években, az állam mind kevesebb anyagi támogatása az összeomlás veszélyével fenyegette. A segítséget 1920. év végén a Hollandi Misszió, majd 1921. év elején az Amerikai Vöröskereszt jelentős anyagi és erkölcsi támogatása jelentette, melynek eredményeképpen megindulhatott az anya- és csecsemővédelem újjászervezése.

A szövetségnek hivatalos lapja is volt, 1928-1941-ben havonta jelent meg „Anya- és csecsemővédelem címmel.” 1940-től az Országos Egészségvédelmi Szövetség létrejöttével az Országos Stefánia Szövetséget megszüntették és

Pesti gyermek-menhely és bölcsőde 1871. Mária utca

beleolvasztották a Zöldkereszt Egészségvédelem rendszerébe, mely a főváros kivételével országosan egységesen szervezte a megelőző egészségügyi tevékenységet. Az egészségvédelmi szakrendszerhez a fővárosban 1940-ben 20 védőintézet, 8 bölcsőde, 6 napközi otthon és a gróf Apponyi Albert anya- és csecsemőotthon, és más létesítmények tartoztak. Az Országos Egészségvédelmi Szövetség 1949-ben, az anya- és csecsemővédelem állami irányítás alá vételével megszűnt. Tevékenységét az anyaotthonok és csecsemőotthonok, ill. az Anyavédelmi Központ vette át.

Az Országos Stefánia Szövetség bölcsődéi Budapesten és vidéken 1930-ban:

1. VI. kerület Váci út 159-161. (ma XIII. kerület)
  2. VII. kerület Izabella u. 42.
  3. I. kerület Lenke út 89-95. (ma XI. ker. Bocskai út)
  4. III. kerület Bécsi út 88.
  5. IX. kerület Gróf Haller u. 18. (ma Haller u.)
  6. X. kerület Kolozsvári út 39.
  7. I. kerület Budafoki út Wespag gyár (ma XI. kerület)
  8. X. kerület Ceglédi út 2.
- Balassagyarmat, Budafok (ma Budapest), Debrecen, Győr, Kalocsa, Szentgotthárd, Szolnok, Újpest (ma Budapest).

A II. világháború után a bölcsődék fejlesztése állami feladattá vált a korábbi, zömmel egyesületi kezdeményezéssel szemben.

A nők egyenjogúságának, tanuláshoz, munkához való jogának törvénybe iktatásával, biztosítani kellett a dolgozó nők anyasághoz való jogát, a nemzet fennmaradását, ezért a születendő gyermekek gondozásának, nevelésének egy részét az államnak magára kellett vállalnia. Ez a gondozás-nevelés államilag fenntartott intézményekben, szakképzett gondozónők segítségével történt. Ezek az állami-
lag fenntartott intézmények a bölcsődék voltak.

A bölcsődék létesítését először a 13.430/1948. számú Kormányrendelet írta elő. Ennek alapján elsősorban az üzemek, de a tanácsok is nagy ütemben kezdték el a bölcsődék létesítését.

Mivel bölcsődei tapasztalattal nem rendelkeztek, bölcsődei szakemberek nem voltak, a bölcsődéket lakások és más rendeltetésű helyiségek átalakítása révén hozták létre, illetve ha újonnan építették, a kórházépítési tapasztalatokat használták fel, egy gyermek számára 2m² alapterületet biztosítva a gyermekszobákban, ami egyáltalán nem tekinthető elég nagy mozgástérnek a kicsinyek számára.

Ebben az időszakban a születésszám ugrásszerűen növekedett az abortusz tilalom hatására. Ennek a ma „Ratkó kornak” nevezett törvényi szabályozás volt az oka. Jelszava: „Asszonyoknak szülni kötelesség, lánynak szülni dicsőség!” Tény, hogy ez volt az első alkalom, amikor a népesedési folyamatok alakulásába tudatos, prakticista szempontok miatt választott és elhatározott jogi (törvényi) beavatkozás történt!

Ekkor következett be a női munkaerő fokozott ütemű munkába állítása, melyről az 1951. május 19-i Minisztertanács 1011/1951. számú határozata döntött. A nők 1945 utáni közéleti és munkaerőpiaci előrelépését a politika ösztönözte. Előfeltétele volt azonban a bölcsődei, óvodai és napközi hálózat szélesítése is. A szoptatós anyák munkalehetőségének biztosítása érdekében, minden olyan üzemben, hivatalban, ahol műszakonként legalább 250 nő dolgozott, a 9 hónaposnál fiatalabb gyermekek részére kisbölcsődét kellett létesíteni, az állandó bölcsődei férőhelyek számát 9000-re kellett emelni, a gyermekintézmények nyitva tartását igazítani kellett a dolgozók műszakbeosztásához. Komoly gondot okozott azonban, hogy az üzemi és területi gyermekintézmények fejlesztését nem hangolták össze. Állandó problémát jelentett a gyermekintézmények zsúfoltsága is, amelyek sokszor a legelemibb egészségügyi feltételeket is nélkülözték. A falvakban az idénybölcsődék, -óvodák, -napközök felállításától vártak eredményt. Ám ha meg is kezdték működésüket, a 2-3 hónapig üzemelő gyermekintézmények, a felszerelési, nevelési hiányosságok, az egyhangú élelmezés stb. miatt a gyermekes anyák alig vették igénybe.

Az 1004/1953. számú Minisztertanácsi határozat szabályozta a bölcsődék létesítését, előírva az idény- és vándorbölcsődék létesítését is. Majd az Egészségügyi Miniszter 8100/1954. számú rendelete hatálytalanította az 1948-as Kormányhatározatot és kimondta, hogy új bölcsődét csak a fővárosi, illetve megyei tanács végrehajtó bizottságának

előzetes engedélyével szabad létesíteni és üzemeltetni. A bölcsődék változatlanul nagymértékben létesültek, már megjelentek a szovjet típusútervek alapján épült első újonnan épített bölcsődék is.

1946 – 1950-ig 5108 bölcsődei férőhelyet, 1951 – 1955-ig 17 549 bölcsődei férőhelyet létesítettek az országban.

Az ebben az időszakban épült bölcsődék a higiéniai követelményeknek nem feleltek meg, a gondozás feltételeit meg alig vagy egyáltalán nem tudták biztosítani.

A szakmai munka elsősorban a gyermekek megőrzésére szorított, bár már akkor jelentkezett a táplálék mennyiségi és minőségi előírásainak biztosítása, a vitaminellátás, és rendkívüli súllyal a higiénés követelmények szigorú betartása, a fertőzések elleni védelem. A bölcsődékben gondozott gyermekek minden erőfeszítés ellenére sem fejlődtek a vártak megfelelően, a hospitalizáció súlyos, vagy kevésbé súlyos tüneteit lehetett náluk megállapítani. A higiénés rendszabályok szigorú betartása ellenére a megbetegedések száma és súlyossága emelkedett.

Nem véletlen, hogy az ekkor megjelent közlemények mind a bölcsődei morbiditással foglalkoztak (Gargalovics, Nemes, Pikler, Velkey).

Pikler a közleményeiben – bár elsősorban csecsemőotthoni problémákkal foglalkozott – a morbiditás egyik okaként a hospitalizációt jelöli meg. Már ekkor hangsúlyozta, hogy a hospitalizáció megszüntetésének egyetlen módja az egy személyi kapcsolat és a folyamatos gondozás. Megállapításait sajnos hosszú ideig nem vették figyelembe.

Az első közlemény, amely a bölcsődékben folyó munka javításával foglalkozik Akócsi Ágnes tollából származik.

Ugyancsak az ötvenes évek elején jelent meg a szovjet Axerina és Kovirgina könyve magyar nyelven: „Gyermekevelés a bölcsődében és gyermekotthonban” címmel, melyben az életkor szerinti csoport-beosztást, az egyes csoportok napirendjét és a gondozónők feladatait tárgyalják részletesen.

1954-ben jelent meg először a Bölcsődék Működési Szabályzata, mely ma is érvényes megállapításokat tartalmaz.

A szabályzat előírja a gyermekek napirendjével, étkezésével, gondozásával kapcsolatos feladatokat. A dolgozók munkarendjét és kötelességeit.

A szabályzatban lefektetett építési előírások alapján kezdtek létesíteni az úgynevezett egyedi tervek alapján épülő bölcsődéket, melyek sajnos még mindig nem feleltek meg a higiéniai követelményeknek és csak részben tudták biztosítani a gondozás feltételeit.

Az ötvenes évek közepétől jelentek meg mind a hazai, mind a külföldi szakirodalomban azok a cikkek, monográfiák, vizsgálatokról szóló jelentések, melyek az első évtizedek jelentőségével, az anya szerepének fontosságával, az anya-gyermek kapcsolatnak a fejlődést befolyásoló erejével foglalkoztak.

Ezzel egy időben, a hazai irodalomban a bölcsődei gondozás-nevelés eredményeivel foglalkozó közlemények is megjelentek (Pikler, Velkey).

Azok a szakemberek, akik behatóan foglalkoztak a bölcsődében folyó munkával, a változás szükségességét hangsúlyozták.

„A bölcsődék nevelő tevékenysége jórészt egészségnevelés és döntően két irányba hat: a gyermekekre és a szülőkre. E komplex feladatot csak megfelelő szakmai felkészültséggel, hivatástudattal, a gyermekek iránti okos szeretettel rendelkező gondozónő – egymás munkáját egyeztető és segítő kollektívában – valósíthatja meg a gyermek rendszeres napi-rendjén belül. A bölcsőde a gyermekek gondozását és nevelését eredményesen csak a szülőkkel intenzív kapcsolatban végezheti. A bölcsőde és a család kapcsolatának szervezett formái, illetve a szülők felvilágosításának lehetőségei: beszélgetések a gyermekek felvételekor, bölcsődébe történő beadáskor, hazavitelkor, összevont és korcsoportok szerint megtartott szülői értekezletek, ún. nyíltnapok, fogadónapok és családlátogatások.”

(Akócsi Sándorné: Nevelés a bölcsődében – Egészségügyi Minisztérium, Budapest)

Az 1960-tól 1969-ig tartó időszakra jellemző, hogy a mennyiségi fejlesztés mellett a minőségi fejlesztés igénye is jelentkezett. Akócsi Ágnes érdeme, hogy Pernye Edit és Galamb Erzsébet kidolgozták – főleg szovjet, NDK, bolgár, cseh tapasztalatok alapján – a bölcsődék építésére vonatkozó javaslatokat. 1965-ben minisztertanácsi rendeletet adtak ki a bölcsődék létesítésének feltételeiről.

Az OMKER által forgalmazott bútorokról, az első bölcsődei bútorkatalógus elkészítése is Akócsi Ágnes érdeme, mely tartalmazta a bölcsődébe szükséges tárgyi felszerelést.

Megszüntették a „lelenházra” emlékeztető kockás flanel nadrágok és blúzok viseletét. A gyermekeket nemek szerint öltöztették, mint otthon. Kicszerélődtek az edények, a pléh és zománcos tányérok, bögrék helyett porcelán tányérok, üveg poharak kerültek a gyermekek asztalára.

1961-62-ben indította Keresztúri Mária, a Magyar Nők Országos Tanácsa támogatásával a „tevékenységre serkentés” elméleti és gyakorlati bemutatóit. Ezek célja, a gyermekek játékanak irányítása, a bölcsődei élet monotonijának feloldása volt.

1966 lényeges változást hozott, megjelent – Akócsi Ágnes kezdeményezésére – egy miniszteri ajánlás a módszertani bölcsődék létrehozására.

1967-ben jelent meg az első gyermekgondozási segélyről szóló rendelet, de lényegesen nem csökkentette a bölcsődék iránti igényt.

Az 1969-től bevezetett 80 órás gondozónői továbbképzést a módszertani bölcsődék szervezték, mivel igényként jelentkezett a szakmai munka színvonalasabbá tétele.

Fejlődés (1970-1985)

1970-ben létrehozták a Bölcsődék Országos Módszertani Intézetét (BOMI-t), mely hét évig az Országos Közegészségügyi Intézet 35 férőhelyes üzemi bölcsődéjében működött Dr. Polónyi Erzsébet igazgatása alatt – szerény személyi és tárgyi feltételek mellett. Feladatuk volt a szakmai ellenőrzés, továbbképzés, új gondozási-nevelési módszerek kidolgozása, bevezetése és a tudományos kutatómunka.

Munkájukat a megyeszékhelyeken, illetve fővárosi intézmények ellenőrzésével kezdték, melyhez külső munkatársak

segítségét kérték. Tapasztalatcseréket szerveztek a bölcsődevezetők és helyetteseik részére. Megyeszékhelyeken továbbképző előadásokat tartottak a bölcsőde orvosok és vezetők részére.

A bölcsődei hálózat 120. évfordulója tiszteletére Budapest Főváros tanácsa 1972. április 21-én 13 órakor emléktáblát avatott az első bölcsőde épületének a helyén, Budapest V. kerület, Irányi utca 2-4. számú ház falán (korabeli cím: Pest, IV. kerület, Kalap u. 1.). Ugyanezen a napon, az Újvárosházán (Budapest, V. kerület, Váci utca 62-64.) a Magyar Vöröskereszt és a Fővárosi Tanács rendezésében megnyitották a „Bölcsődei Szülői Munkaközösség I. Konferenciáját” és „A magyar bölcsődék 120 éve” című kiállítást, melyről a korabeli televízió, rádió és sajtó beszámolt. 1975. január 1-én, életbe lépett a bölcsődei építészeti ágazati szabvány. 1977-ben adták át a BOMI Tüzér utcai új épületét.

Előtérbe került a szakmai munka fejlesztése, a felmenőrendszer, a fokozatos beszoktatás bevezetése. A kutatás a helyes szokások kialakítása felé irányult. Ennek alapvető feltételeit a gondozónői állandóság és a folyamatos napi-rend biztosította.

Elkezdtek kipróbálni a bölcsődei fejlődési lapot, melynek segítségével nem csak a gyermekek fejlődését, hanem a bölcsődében folyó szakmai munkát is ellenőrizni lehetett. Forrai Katalin felmérést végzett a zenei befolyásolás lehetőségeiről a bölcsődében.

A helyes játékirányítás lehetőségeinek érdekében, a gyermekek rajzkészségének vizsgálata, valamint a beszédfejlődés vizsgálata témákban kutatásokat végeztek.

Dr. Kardos Andor sokat foglalkozott a bölcsődék túlszűfoltosságának problémáival, a tárgyi felszereltségével és a gondozónők túlterheltségével, amit a látogatások során tapasztaltak. Javaslatára a főváros kerületeiben és a megyékben bölcsődei felügyelői, egyesített bölcsőde vezetői állásokat hoztak létre. Akik ezeket az állásokat töltötték be, azoknak az volt a feladatuk, hogy irányítsák a szakmai munkát, ellenőrizzék a bölcsődékben folyó nevelést, és továbbképzéseket szervezzenek.

A gondozónői ellátottság hiányosságai nagy problémát jelentettek. 1978-tól elkezdődött gondozónői képzés.

A BOMI és a területi módszertani bölcsődék szakemberei közösen alakították ki azokat az elveket és szakmai gyakorlatot, mely világszerte elismert szintre emelte a magyar kisgyermekellátást.

Fordulatok évei (1986-2002)

A bölcsődei férőhelyek visszafejlesztése a nyolcvanas évek közepén kezdődött. Ennek fő okai a családok érdekeit támogató intézkedések, mint a Gyes, Gyed bevezetése, valamint a születések számának jelentős csökkenése.

Ezek a folyamatok lecsökkentették a bölcsődék iránti igényt, de nehezítette a működést az állami támogatás átmeneti megvonása is. A hálózat közel 54%-os leépítés ellenére bebizonyította életképességét. A zsúfoltság alól felszabadulva azon gondolkodott a szakma, hogyan tudná bővíteni a szolgáltatásait.

Ezen időszakban kezdődött a sérült gyermekek gondozásának, korai fejlesztési feladatainak elvállalása is.

Az alapellátáson túli szolgáltatások bevezetése, a játszócsoportok, az időszakos gyermekfelügyelet, a gyermekhotel, a gondozási-nevelési tanácsadások, a vendégétkeztetés, a játékkölcsönzés igények szerinti biztosítása, melyet 1992-től Dr. Mátay Katalin igazgatása alatt segített Intézetünk.

A Bölcsődék Országos Módszertani Intézete, a Bölcsődei Dolgozók Demokratikus Szakszervezete (1989), a Bölcsődei Szakmai Kollégium (1990-1998), a Magyar Bölcsődék Egyesülete (1996) minden lehetőséget és fórumot megragadott, hogy szakmánk elismertségét, eredményeit, érdekeit elősegítse és képviselje.

Számos szakmai módszertani levél, útmutató, ajánlás született, mely a szakmai munka minőségének javítására irányult. A külföldi szakmai kapcsolatok kibővültek.

Az 1997-ben életbe lépett gyermekvédelmi törvény a gyermekjóléti alapellátás részévé tette a gyermekek napközbeni ellátását, melynek a szociális és családvédelmi ágazathoz tartozó intézményei, illetve szolgáltatásai a bölcsődék, a családi napközik, és a házi gyermekfelügyelet.

A bölcsődei hálózatban dolgozó közel 5300 fős szakdolgozói réteg 90%-os képzettségi arányával egyedülálló a szociális ellátásban.

Ma a jó színvonalú bölcsődei ellátás adja bázisát, mind szakmailag, mind nagyságrendileg a törvény hatálya alá tartozó napközbeni ellátásnak, mely nemzetközileg elfogadott és elismert.

„A gyermekek szempontjából károsító tényezőket nem a bölcsőde intézményében, hanem az ellátás színvonalában kell keresni.” – mondta már néhány évtizeddel ezelőtt Akócsi Ágnes.

Dr. Kardos Andor a 2002-es ünnepi évről így fogalmaz: „Szeretném, ha a jubileumi évben kiemelten ünnepelnénk a bölcsődében folyó munka letéteményesét, a gondozónőt, aki az eltelt idő alatt ennek a hivatásnak a szakembere lett.”

E cikk írója is úgy gondolja, hogy cikke nem lenne teljes, ha nem írná le, hogy tiszteletet, köszönetet és elismerést érdemelnek a gondozónők, akik minden nap, éveken, évtizedeken át hittel, szeretettel és igen nagy felelősséggel látják el, gondozzák-nevelik a kisgyermeket.

Csodálatos ez a legszebb női hivatás, hisz odaadó munkájukkal, nagy türelemmel, és szakmai felkészültséggel látják el ma is feladataikat, segítik a családokat.

Remélem, 50-100 év múlva lesz olyan szakmabeli, aki az elődök nyomdokait követi, s a Duna-parton sétálgatva visszaemlékezik a múltra. Elképzelem, hogy milyen ellátás lehetett régen. Értékeli a munkánkat és remélem, elégedett lesz. Büszke lesz elődeinkre, mint mi is. Ő is megállapítja, hogy változott a bölcsődei gondozás-nevelés gyakorlata, de az ellátás iránti igény megmaradt. A gondozónői munka anyagilag, erkölcsileg elismert, megbecsült. A bölcsődei szolgáltatások magas színvonalon működnek, a családok igényeinek megfelelően. Ő már történelemként említi a 150 éves évforduló méltó megünneplését.

Hisznünk abban, ha hitelesen feltárjuk és megismerjük a múltunkat, a jelenben az elvárásoknak megfelelően tesszük a vállalt feladatainkat, akkor, az utódaink is büszkék lesznek ránk a jövőben.